

DE PLATE V.Z.W.

TIJDSCHRIFT VAN DE OOSTENDSE HEEMKRING "DE PLATE"

Vormings- en ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming

Aangesloten bij de KULTURELE RAAD OOSTENDE en het WESTVLAAMS VERBOND VAN KRINGEN VOOR HEEMKUNDE

Statuten gepubliceerd in de Bijlagen tot het Belgisch Staatsblad dd. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en gewijzigd volgens de Bijlagen tot het Belgisch Staatsblad dd. 15 mei 1975 nr. 3395, de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 4 december 1986 nr. 31023 en de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 5 oktober 1989 nr. 13422.

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdragen.

Tekst overname toegelaten na accoord van auteur en mits vermelding van oorsprong.

Ingezonden stukken mogen nog NIET gepubliceerd zijn.

De auteurs worden er attent op gemaakt dat bij elke bijdrage een bronvermelding hoort.

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

A. VAN ISEGHEM
Ijzerstraat 1
8400 OOSTENDE

SECRETARIS

J.B. DREESEN
Rode Kruisstraat 4
8400 OOSTENDE

PENNINGMEESTER

J.P. FALISE
H. Serruyslaan 78/19
8400 OOSTENDE

REKENING

750-9109554-54
000-0788241-19

JAARGANG 24
NUMMER 9
MAAND september 1995

IN DIT NUMMER

- blz. 219 : R. **TIMMERMANS** : Gedenkstenen en -platen.
- blz. 220 : J. **VANHOENACKERE** : 100 jaar aanwezigheid van de Dochters der Liefde in Oostende 1895 - 1995 (2e deel en slot).
- blz. 225 : I. **VAN HYFTE** : In het Jaar des Heeren 1851.
- blz. 227 : G. **VANDAMME** : Het 27ste Bataljon Territoriale Wacht voor Luchtafweer te Oostende.
- blz. 234 : K. **LAMBERT** : Mensen van bij ons. Octaaf Defoor 90 en 75 jaar inzet voor toneel en taalvaardigheid.
- blz. 237 : J. **COOPMAN** : De Oostendse haven in 1777.
- blz. 239 : J.B. **DREESEN** : Toponymie van 's Heerwoutermansambacht (XI) - 38ste Begin. De Stede van Oostende - 1ste deel.
- blz. 244 : 4de lijst aankopen, schenkingen en andere opnamen in inventaris 1994.

SEPTEMBER - ACTIVITEIT

De Oostendse Heemkring DE PLATE heeft de eer en het genoegen zijn leden en andere belangstellenden uit te nodigen tot de avondvoordracht met dia's die doorgaat op

donderdag 28 september 1995 om 20u30

in de Conferentiezaal van de V.V.F. Oostende, Dr. Colensstraat 6.

Het onderwerp : PASTER PYPE, DE OOSTENDSE DAENS

De spreker : de heer Jan DREESEN, secretaris van De Plate

Onder de grote mannen die onze visserij gekend heeft, treedt ongetwijfeld de figuur van Paster PYPE op de voorgrond.

Welke plaats deze eenvoudige priester in de harten van het stoere vissersvolk veroverd had bleek duidelijk op de dag van zijn begrafenis. De deelneming was enorm. Uit alle lagen van de bevolking stroomden de eerbetuigingen toe.

Waarom had deze schitterende persoonlijkheid die grootse hulde te danken ? Aan zijn onbaatzuchtige echte liefde, de basis van zijn onvermoeid werken en streven.

E.H. Hendrik PYPE, "Paster Pype" in de volksmond en "Menhère Herrie" voor de vissers, was geen kind van de zee. Hij werd geboren op 12 januari 1854 te GELUWE, bij Menen, op de wijk TERHAND, een gehucht van een paar honderd inwoners op de baan Geluwe-Beselare.

"Paster Pype" was meer dan pastoor en leraar. Als landbouwerszoon, via benoeming naar de kust gedreven, ontwikkelde hij zich in de visserijwereld als selfmade wetenschapper, sociaalvoelend kapelaan, directeur, ombudsman, reder, conservator, kunstpromotor en varende visserijalmoezenaar.

Had Aalst en Vlaanderen zijn "priester Daens" dan had Oostende en de kuststreek zijn "paster Pype". Twee uitzonderlijke figuren die zich beiden, een leven lang, op onbaatzuchtige wijze hebben ingezet om de verpauperde wroeters uit onze 19de eeuwse samenleving een menswaardiger bestaan te bezorgen.

Als U de "Daensfilm" gezien hebt dan moogt U de kans niet missen om ook naar deze "Paster Pype-story" te komen luisteren. Onze secretaris Jan B. DREESEN is sedert jaren gepassioneerd door de figuur van de bijzondere mens die Paster Pype was. Een enige gelegenheid om Uw kennis over deze uitzonderlijke figuur op een boeiende wijze aan te vullen.

Een avond die U niet moogt missen. Zoals steeds is de toegang vrij en kosteloos, ook voor niet-leden. Wij verwachten U.

J.P. FALISE

* * *

THEMATENTOONSTELLING "PASTER PYPE"

Van 23 september 1995 tot 15 januari 1996 loopt in het Heemmuseum "De Plate" een thematentoonstelling met als onderwerp :

"PASTER PYPE"

Organisatie en realisatie berusten bij de heer Jan B. DREESEN.

* * *

Wandelvoordracht : DE HISTORISCHE ZEESLUIZEN VAN SLYKENS EN MOLENDORP

onder leiding van ons bestuurslid de heer Ferdinand GEVAERT, aangekondigd in ons jaarprogramma voor 6 september is door omstandigheden verplaatst naar

woensdag 14 oktober 1994 om 15 uur

Deze activiteit zal, uitvoerig, hernomen worden in het oktobernummer van ons tijdschrift.

J.B. DREESEN

GEDENKSTENEN EN -PLATEN

door Roger TIMMERMANS

De teksten "Gedenkstenen en -platen", reeds verschenen in De Plate 94/155-158 en 94/222 krijgen nog een vervolg. Nl. een tekst op een plaat aan de "Vismarkt" op de Visserskaai.

OP 25 MAART 1989 WERD
DE VERNIEUWDE VISTRAP
IN GEBRUIK GENOMEN DOOR :

J. GOEKINT, burgemeester

J. CHRISTIAENS, R. MAKELBERGE, M. QUAEGHEBEUR, F. BOURGOIS, E. SIX, D. VERMEESCH, P. VAN LAER, E. VERCRUYSSÉ-HAEGHEBAERT, schepenen

J. VANDENABEELE, stadssecretaris

Ir. R. SIMOENS en Ir. H. VERSLYPE
MINISTERIE VAN OPENBARE WERKEN

Ontwerper : Ir.-Arch. F. DECROOS
Aannemers : C.C.M. en PVBA VAN HUELE

**100 JAAR AANWEZIGHEID VAN DE
DOCHTERS DER LIEFDE IN OOSTENDE
1895-1995**

door Jeannot VANHOENACKERE
Dochter der Liefde

D. 1940 - 1995

10 mei 1940

Om het dreigende oorlogsgevaar te ontwijken werd er van hoger hand aanbevolen de stad Oostende te verlaten. De Dochters der Liefde en de kinderen vluchtten vanaf de eerste dagen naar het bijgelegen Gistel - 't Putje. Kort daarop, de 19de mei en volgende dagen waren de Duitsers volop de stad aan het bombarderen. De stad en omgeving kende grote ontbering... Het gevaar ontwijkend belandde de rest van de Dochters der Liefde en 'n groep Oostendse vluchtelingen te Mooregem. De kinderen kwamen terecht in Oostakker en in Gent Sint Baafsinstituut (Zusters der Liefde).

Na enkele tijd, niettegenstaande de moeilijkheden riskeerden enkele Zusters uit Mooregem terug naar Oostende te komen. Gelukkig, ze vonden het huis zonder veel schade maar quasi alle ruiten aandiggelen !

Balans van de meidagen : 156 slachtoffers : 50 Oostendenaars - 56 vluchtelingen - rest militairen. 397 huizen totaal vernield - 2.227 gedeeltelijk ! !

Ondertussen kregen de kinderen onderdak in de schoolkolonie te Tervuren... Men wachtte geduldig !.....

Tijdens de Duitse bezetting bleven de Zusters der Liefde de armen en zieken bijstaan en verzorgen, zoveel ze konden en de mogelijkheid het hen toeliet, trotserend beschietingen en bombardementen ! Het oorlogsgevaar aan de kust bleef duren...

En de kinderen kwamen terug. Eens dat volkje terug in de Langestraat 87 was het een dagelijkse enorme zorg om de vele mondjes in het Kindertehuis te spijzen. Het aantal verminderde niet, integendeel ! Per fiets trokken Zusters naar verschillende magazijnen of bij weldoeners binnen en buiten de stad om voorraad te bekomen. Met een steekkar gingen dan gewillige meisjes met een monitrice de bekomen waren ophalen. Het was een echte wederkerende bekommernis. Gelukkig, verder onder oorlogsgevaar heeft niemand geleden...

Door gemis aan informatie is het relaas onder de bezetting zeer onvolledig.

1947

Eerste waarnemende dienst in het Wit-Geel-Kruis.

ST VINCENTIUS A PAULO GESTICHT, LANQESTA.

1951

De Huishoudschool Ste Germana breidde zich uit en werd voortaan een Vrije Beroepsschool verspreid over vier leerjaren.

1957

Afsterven van Gravin Louis DE HEMPTINNE. In haar testament schonk ze aan het Kindertehuis één van haar huizen gelegen op de Zeedijk.

1958

L'Abri Marie Elisabeth werd voortaan tehuis "Marie de Hemptinne" genoemd. In aandenken aan hun geeerde weldoenster kwam een gedenkplaat met haar beeltenis in de inkomhal.

1960

Enkele Zusters-verpleegsters nemen permanent dienst in het Wit-Geel-Kruis.

1961

Ontstaan van de bejaarden-club "Ster der Zee". Op donderdagnamiddag wordt ontspanning bezorgd aan de mensen van de 3de leeftijd in de speelzaal van het Kindertehuis, later in de feestzaal.

1965

- Het patronaat "les Germaines" werd stilaan opgedoekt, t.g.v. Chiro en andere ontspanningsmogelijkheden.

- Het geerfde huis op de zeedijk, niet rechtstreeks van veel nut zijnde voor het Kindertehuis, wordt verkocht. Met de som wordt een theaterzaal gebouwd naast de school in de Cirkelstraat.

- De jongeren van het Kindertehuis en deze die het huis nog genegen waren, kwamen samen en onder leiding van Zr. ANTHONISSEN werden prachtige toneelstukken en kunstvolle avonden opgevoerd, door de bevolking zeer gewaardeerd.

1967

Een Zuster neemt dienst in het Sociaal Centrum als maatschappelijk werkster.

15 februari 1969

De Zusters der Liefde verlaten, na 82 jaar dienst, het Sanatorium Delcroix, te Mariakerke.

1974

- Laatste Fancy-Fair. 48 maal heeft hij plaats gehad in de Langestraat 83. Elk jaar, rond 15 augustus, waren het dagen van intense feesten : klassen, speelkoer en bijgebouwen werden sfeervol omgetoverd en er heerste een echte feestroes. De opbrengst kwam ten goede aan de bestaande werken.

- Het Kindertehuis wordt een V.Z.W. - een tehuis voor sociaal verwaarloosde kinderen. De Dochters der Liefde trekken zich stilaan uit het Kindertehuis terug. Opvoeding en beheer komen in handen van lekenpersoneel.

15 mei 1975

- Het tehuis krijgt de naam "Aan Wal". De groep kinderen wordt ingedeeld in leefgroepen tussen 3 en 21 jaar.

- In dezelfde periode is de school overgegaan tot de afdeling "Haartooi", beheerd door de Sint Jozefschool, maar behield de naam Sint Vincentiusinstituut.

WEZENHUIS LANGESTRAAT

29 augustus 1980

Sluiting van de Sint Vincentius Lagere Meisjesschool op het Vissersplein en van de Dagkribbe op de Visserskaai.

9 april 1982

Opening van het huis in de Kapucijnenstraat, 5.

1983

Het woonhuis van de Dochters der Lierde in de Langestraat, 83 wordt een "Onthaal-tehuis" voor de Dochters der Liefde op rust, met herstel en vakantie...

1987

Het gebouwencomplex van het Kindertehuis voldoet niet meer aan de normen en eisen van een volwaardig, gezond opvoedingssysteem. Tengevolge van deze en andere omstandigheden werd het Kindertehuis opgedoekt, nadat al de kinderen een nieuw "thuis" hadden gevonden.

31 december 1991

Het gebouw van het Kindertehuis, Langestraat 87 en het schoolcomplex uit de Cirkelstraat werden door de "Christelijke Mutualiteiten" aangekocht.

1995

- Jubeljaar : 100 jaar "aanwezig zijn" in Oostende. 75 Dochters der Liefde kwamen in de Langestraat, 83 voorbij voor een korte of langere periode.

- Een blad geschiedenis wordt omgeslagen.

- Een voortvarende wolk, vol herinneringen drijft verder, met het voorbijgane lief en leed, met kleine en grote daden, bescheiden, soms gedurfd, omrand met eeuwigheidswaarden.

- Sloophamers en bull-dozers zullen komen, gebouwen en vervlogen glorie in puin leggen, stof laten opwaaien...naar het onbekende, de toekomst, verwachtend dat het nieuwe caritatief werk in wording, mensvriendelijk nabij zal zijn.

- Maar..."wij" gaan dankbaar verder, delend geven, in de voetstappen van Vincent.

BRONNEN

1. 1907. Relas Archief. Provinciaal Huis Dochters der Liefde, Brussel.
2. 1921. Relas Archief. Provinciaal Huis Dochter der Liefde, Brussel.
3. Mondeling relaas van betrokkene Dochters der Liefde.

VERBETERING

In het artikel met hetzelfde onderwerp, verschenen in ons mei nummer slopen enkele onnauwkeurigheden :

1. De naam van de auteur moet zijn VANHOENACKERE i.p.v. VANHOENACKERS.
2. De paragraaf betreffende 134 valt VOLLEDIG weg.
3. In de paragraaf betreffende 1939 moet de eerste zin als volgt verbeterd worden : Juffrouw Emilie JEAN begiftigt de Dekenij met een huis.

door Ivan VAN HYFTE

De oudste kranten in de Oostendse stadsbibliotheek zijn "Feuille d'Annonce d'Ostende", "L'Abeille" (allebei slechts enkele nummers) en "la Flandre Maritime" (ook al niet volledig). Ze zijn voor de kennis en de studie van onze regionale geschiedenis ontzettend belangrijk en moeten met de grootste omzichtigheid, vooral door lezers, geraadpleegd worden.

Langs deze weg doe ik een oproep naar onze plaatselijke beleidsverantwoordelijken om toekomstgericht beschermende maatregelen te nemen. De toepassingen van de informatica moeten ook hier aangewend worden en het lijkt mij niet denkbeeldig of utopisch dat ooit eens de rijke schat aan Oostendse kranten zal kunnen geraadpleegd worden op een moderne informatiedrager (vb. Cd-Rom). Als het cultuurbeleid hiervoor maar een punt van aandacht wil maken...

In afwachting blijven heemkundigen en andere onderzoekers, in hun lange odussee om het verleden te reconstrueren de grote bladen (hopelijk voorzichtig) er op naslaan.

Op een door-de weekse dag liep ik onlangs onze Stadsbibliotheek binnen. Die heeft altijd een traditie gekend van gepensioneerde ochtendkrantlezers maar die lezen uiteraard "La Flandre Maritime" van 1851 niet. Ik heb er me uren in verdiept. En zoals meer Oostendse scholieren van hun Nederlandse leraar zouden moeten doen (zeker na een bezoek aan het Plate-museum !) heb ik nadien een anekdotisch opstelletje gemaakt.

* * *

1851. Een jaar net als zovele anderen, voor een plaats waar "de zee te zien is". Kinderen worden er geboren (in vaak moeilijke omstandigheden), huwelijken worden afgesloten (vaak veel later), men sterft er (soms zo jong) en in de vestingsgrachten wordt meer dan eens een lijk gevonden van een garnizoenssoldaat die er dronken in gesukkeld is...

En toch, Oostende begint internationaal mee te spelen. Dit merk je vlug aan de hotel-mogelijkheden : Fontaine, St.-Denis, Hotel de Gand, de la Cour Impériale, de la Couronne, Schmitt, Marion, Ship Hotel, Hotel des Bains, du Grand Café, du Lion d'Or, de Flandre, de Suède, des Etrangers... Ik vergeet er ongetwijfeld. Gasten uit Warschau, Praag, Dresden of Berlijn krijgen er publicitaire porseleinkaarten die hun weg vinden naar zoveel Centraal Europese steden.

Hoe zou MME GAWRISLOW Alexandria, die gouvernante uit Moskou hier wel geraakt zijn als je bedenkt dat de diligence naar Veurne - "une voiture à 4 roues" - er iedere dag twee en een half uur over doet om goederen en zaakpapieren ter bestemming te brengen ?

Rijk en arm : elk speelt hier zijn rol, elk heeft hier zijn deel. Terwijl Oostendse sloepen als de Isabelle, de St. Mattheas, de Zwaene en andere Visscherinnes voor rekening van DE BONINGE aan de

Doggersbank zwalpen of met gezouten haring moegevist aanmeren, biedt de directeur van het Casino aan zijn abonnees een concert aan. De première chanteuse aan het hof van de koning van Pruisen treedt er op. Het publiek is dezelfde clientèle van bij Rosalie DESMET die in de Kapellestraat 15 a een "Grand Dépôt d'Huitres et de Homards" openhoudt. Je vindt ze ook terug bij J. VAN DEN ABEELE die, tussen de twee markten, in de Breidelstraat 7 aan hen "Chales de France, de Chine et d'Ecosse" verkoopt of "Soieries de Lyon, véritable popeline d'Irlande, Flanelles Anglaises".

Statussymboliek vinden ze bij Aug. RINBAUX-WAELES, Kapellestraat 50; die leeft van het zilverwerk, chinoiserieën, curiosa, antiekwiteiten, parfumerie en articles de Spa die ze bij hem komen zoeken.

Onder hen zullen er ook wel rondlopen met... slechte tanden. Geen nood ! In Hotel Royal ontvangt een Brusselse "chirurgien-dentiste" (breveté de S.M. le roi, nog wel !) toeristen en Oostendenaars voor raadpleging i.v.m. een systeem voor kunstgebit "sans perte de gout"...

Boekhandelaar Hans WIELAND uit Bazel logeert in Hotel d'Allemagne. Via de 1 jaar oude "Flandre Maritime" verneemt hij dat hij kan intekenen bij de uitgever van die krant voor een werk dat nogal furore maakt : Histoire de Prostitution (illustré par 20 belles gravures). Het kan best zijn dat hij 's avonds in de salon de lecture een Havanasigaar opsteekt die hij zich heeft aangeschaft bij A. LAUWERS, Kapellestraat 23 c. 's Anderendaags kan hij, als hij dit wil - het Grand Concert Champetre bijwonen in de Jardin des Princes voor één frank. Een steuntje aan het muziekkorps van het 7e Linierregiment dat er regelmatig MEISSNER-deuntjes speelt.

Het zal al deze propriétaires, rentiers en rentières wel een zorg wezen dat een schooloorlogje in Oostende aan de gang is tussen de bisschop en bepaalde stadsbestuurders over college-voorstellen van principaal E. SAMYN. De stichter van "la Flandre Maritime", tevens advocaat en gemeenteraadslid, voert in zijn blad een polemiek tegen bisschoppen en het kerk-instituut wiens onderwijs gevrijwaard moet blijven van staatsinmenging. Bepaalde Oostendse "pères de famille éclairés" sturen hun zonen niet naar het college maar naar het gerenommeerde atheneum van Gent waar op 14 augustus een plechtige proclamatie is voor Alphonse BONDUE, Thomas BREWER, Emile ELLEBOUDT, Auguste VAN IMSCHOOT, E. DAVID, P DE BREYNE en J. MAY die het er allen flink hebben van afgebracht. Naar het voorbeeld van hun stadsgenoten verlangen hun vaders "que leurs enfants occupent une position honorable dans la société...". Dichter bij huis volgen 46 leerlingen de "Ecole de Navigation" en krijgen er les van leraars als VERRAERT en DOUDE.

Maar de mens is met al zijn intellect toch soms maar een wezen van een dag. In Hotel des Bains, Kaaistraat sterft de prive-raadsman van de Russische keizer. Heel wat "Russes de distinction" wonen in de protestantse kerk een rouwdienst bij.

Terzelfdertijd verliezen Henri DEKEYSER en Virginie HOENRAET op het onhygienische Hazegras hun dochttertje Pauline, 1 jaar oud. In de dood is iedereen gelijk; in het stemhokje (nog) niet...

Op 27 september zijn er senaatsverkiezingen. Slechts 415 kiezers op 15.000 inwoners zijn ingeschreven, 369 stemmen met een

overgrote meerderheid (310) PECSTEEN-DEVRIERE in de hoge vergadering. Zijn collega's zijn allen Monsieur le baron, comte, prince (o.a. de Ligne), vicomte, chevalier, marquis of duc...

Het zomerseizoen loopt ten einde. Van 1 oktober af krijgen de toeristen vrije ingang in het cafe-restaurant Cercle du Phare. Professeur SUAVE en BULTINCK hernemen de lessen in de "Ecole Gratuite de Musique". Op de zeedijk worden materialen aangezeuld voor de bouw van een nieuw paviljoen met concessionaris VANDENABEELE.

1 jaar na het overlijden van koningin Louise Marie ontvangen 6 onderofficieren van de Oostendse burgerwacht een album met gravures, toegestuurd door het Hof. Het zijn Louis DEMOOR, Charles COPPIN, Jean FOL, Francois DERYCKER, Joachim BOUDELOOT en Constant PARAZYN die allen de stoffelijke resten hebben helpen dragen. Het jaar ervoor nog had de vorst na de rouwdienst 1.020 broden van 2 kilogram laten verspreiden onder de noodlijdenden. Maar dit jaar moet het Bureau voor Weldadigheid overgaan tot de toewijzing aan de minstbedeelden van 9.000 tarwebroden. Die worden echter pas in 1852 uitgedeeld.

HET 27E BATALJON TERRITORIALE WACHT VOOR LUCHTAFWEER TE OOSTENDE

door Gerard VANDAMME

Vrijwel elke Oostendenaar weet dat onze stad vòòr de oorlog '40-'45, de garnizoenstad was van het 3de Linieregiment, gekazerneerd in de "Generaal Mahieu-kazerne" (toenmalige naam).

Na de oorlog werd die kazerne ingenomen door de Zeemacht, en aldus algemeen bekend, zij het onder de nieuwe benaming "Bootsman Jonson" kazerne.

Veel minder is geweten dat deze kazerne - nog onder de oude naam - enkele jaren - vanaf 1954 - als basis diende voor het 27e Bataljon van de "Territoriale Wacht voor Luchtafweer" (afgekort T.W.L.).

Over de omstandigheden, die aanleiding gaven tot het oprichten van deze "legereenheid", wil ik eerst even uitweiden.

Naast de luchtafweereenheden in bezet Duitsland, waren er ook enkele in eigen land gevestigd. Deze waren gegroepeerd in de "Territoriale Luchtverdediging". De meest bekende eenheid hiervan in onze streek was het 41e Artilleriebataljon (aanvankelijk "Groep I" van het 41e Artillerie Regiment) dat de "Kolonel Rademakers-kazerne" te Brugge betrok, vermoedelijk kort voor 1950 was opgericht, en in de loop van 1953 werd ontbonden.

Wegens de onrustige internationale toestand was de gewone dienstplicht van 12 maanden in de loop van 1950 verlengd tot 18 maanden vanaf de klas 1950, en tot 24 maanden vanaf de klas 51. Tevens werd de aanvang van de dienstplicht op 19- in plaats van op 20-jarige leeftijd ingesteld. Dit alles om zo vlug mogelijk over een groter effectief te kunnen beschikken.

Het was evenwel buiten de waard van de politieke partijen gerekend, die wat later aan opbod gingen doen om de dienstplicht te verminderen. Tengevolge daarvan werd de dienstplicht

achtereenvolgens tot 21, 18, 15 en tenslotte terug tot 12 maanden herleid.

Dit alles had als resultaat, dat het bezettingsleger over minder effectieven beschikte. Verschillende binnenlandse luchtafweereenheden werden daarom - soms onder andere naam - naar Duitsland overgeheveld.

Om de binnenlandse luchtverdediging op peil te houden, werden de "Territoriale Wacht voor Luchtafweer" opgericht, waarvan kernen voorzien waren in verschillende steden. Te Brugge bestond reeds in 1952 een eenheid, bestaande uit een kader van een handvol officieren en onderofficieren. Men deed er beroep op vrijwilligers die op zaterdagmiddag dienst deden. In hoever die eenheid zich later heeft ontwikkeld is mij onbekend.

Te Oostende werden de zaken groots aangepakt. Hier was de oprichting voorzien van een heus luchtafweerbataljon : het 27e Bataljon Territoriale Wacht voor Luchtafweer !

Begin 1954 kregen een massa reservisten : officieren, onderofficieren, korporaals en soldaten uit Oostende en wijde omgeving, bericht van hun administratieve overplaatsing naar de nieuwe eenheid. Er werd hierbij geen rekening gehouden met de herkomst van de manschappen. Er waren er uit de infanterie, genie, artillerie, transmissie, pantsertroepen, zelfs enkele para's en M.P.'s.

De grote massa van de manschappen voor het nieuwe bataljon bestond evenwel uit vrijgestelden van actieve legerdienst (wegens broederdienst, als kostwinner van gezin, enz...), die nooit voorheen opgeroepen werden, en niet het minst benul hadden van al wat leger betreft. Velen kwamen uit kleine buitengemeenten en de naam "boerensoldaten" was voor hen niet uit de lucht gegrepen. Ze waren meestal ook al niet meer van de jongsten. Deze categorie mannen zouden betiteld worden als "wachters". Het "vast kader", zoals later bleek, bestond naast de korpsbevelhebber Majoor DELANGHE, en de S1, luitenant (later kapitein) MYAUX, uit een handvol beroepsonderofficieren en brigadiers (w.o. enkele Korea-veteranen). Er waren ook enkele officieren- en onderofficieren-miliciens, die er hun dienstplicht vervulden.

Met dit bont allegaartje moest dan maar een strijdbaar luchtafweerbataljon gevormd worden !

Uit het zakboekje, in 1954 uitgegeven door de "Dienst Informatie en Opvoeding bij de Krijgsmacht" onder de titel "Informatie voor de wederopgeroepen G.T.A." (1) putte ik volgende gegevens aangaande de dienstregeling.

In afwijking van de geldende reglementering betreffende de wederoproeping van militairen met onbepaald verlof (n.b. zij die reeds hun militaire diensttermijn volbracht hebben) worden de wederoproeping bij de T.W.L. als volgt bepaald :

1. Instructieperiode van 4 zittingen (sic) van elk 2 uur per maand gedurende 8 maanden. (In praktijk werden het 2 zittingen van elk 4 uur per maand).
2. Trainingsperiode van 10 zittingen van elk 2 uur per jaar gedurende de ganse duur van de dienst bij de G.T.A. tot de

ouderdom van 45 jaar. (In praktijk 5 zittingen van 4 uur per jaar).

3. Gezamenlijke oefeningen van 6 dagen de eerste 2 jaren, daarna van 6 dagen om de 2 jaar.

Voor de "gelukkigen" die reeds hun 18 of 21 maanden geklopt hadden, was dit voorwaar geen prettig vooruitzicht !

Betreffende de dagsoldij voor de wederoproeping, vermeld voornoemd boekje volgende bedragen :

Onderluitenant	70 fr.
Adjutant	50 fr.
1e sergeant-majoor (2)	40 fr.
1e sergeant (2)	35 fr.
Sergeant (2)	30 fr.
Korporaal (2)	25 fr.
Soldaat	20 fr.

Deze bedragen werden uitbetaald per volle dag tijdens de zesdaagse oproeping. Voor de zittingen van 2 uur werden dezelfde bedragen uitbetaald.

Praktisch kwam dit hierop neer, dat men voor 1 zitting van 4 uur het dubbele kreeg van hetgeen men voor een volle dag opraapte.

De "wachters" kregen de formidabele dagsoldij van 10 fr. en 20 fr voor een "zitting" van 4 uur !

Hoe heeft het bataljon nu geschiedenis gemaakt ?

Halfweg 1954 werden alle reserve-officieren en reserve-onderofficieren (de gewone artilleristen uitgezonderd) voor een snelcursus tot omscholing als luchtafweerartillerist naar de school van Lombardsijde opgeroepen. Eens zover kon de opleiding en oefeningen voor het ganse bataljon, aangevat worden.

Voor het eerste werkjaar stonden 16 zaterdagnamiddagen van 4 uur op het programma (vrijwel om de 14 dagen) !

Bij de 1e algemene oproeping werden de manschappen van alle graden, van hoog tot laag, ingedeeld per batterij, peloton, sectie, stukbedieningsploeg, en allerlei speciale functies. Iedereen moest voortaan aantreden (officieren uitgezonderd) in een khaki overall, met blauw-rode armband met eventuele graadstrepen, en met de donderblauwe artilleriemuts op het hoofd.

De luchtafweerwapens waarover het bataljon beschikte waren de 40 mm Bofors kanonnen (ook dienstbaar als antitankgeschut) en de punt 50-vierloops zware mitrailleurs. Als oefenterrein stond een deel van de kazernekoer ter beschikking. Maar meestal gebeurden de oefeningen op het plein links van de kazerne, bij de ingang van de velodroom, en ook soms op de toen braakliggende gronden tussen de vuurtoren en het militair hospitaal, waar schutterskuilen en artillerieschietstellingen gegraven werden. De burelen en magazijnen van het bataljon waren gevestigd in de kazernegebouwen langsheen de Lijndraaiersstraat.

In oktober 1954 werd het bataljon reeds rijp genoeg bevonden voor een zesdaagse algemene oefening. De eerste 3 dagen bleef men te Oostende, waar onderofficieren en manschappen zich voor 's nachts mochten ter ruste leggen met een strozak, op de vettige betonvloer van een leeggemaakte garage. Het geschut en de kamions stonden dan buiten op de oefenterreinen. Voor de volgende 3 dagen trok men met

man en macht naar het militair vliegveld te Koksijde. Daar werden rondom stellingen gegraven voor het geschut.

In onze "put" mochten wij 3 dagen, van de morgen tot de avond "genieten" van de frisse open lucht, en de bijna onophoudende regen, beslijkt tot aan de knieën en alleen beschut door ons persoonlijk tentzeiltje. Om de beurt zaten we soms even op het kanon onder het dekzeil. 's Nachts konden we "slapen", met een 60 man opeengklapt op een bijna doorzakkende opperzolder van een kalverstal, in een nabij gelegen hofstede. Reeds na de 1e nacht leek het daar uitgespreide stro op een mesthoop, als gevolg van onze druipnatte uitrusting en modderschoenen. We hebben er ons een idee kunnen vormen van wat onze piotten aan de IJzer in '14-'18 hebben afgezien ! Gelukkig, voor ons was het maar voor drie dagen en het was géén oorlog ! Mijn respect voor de mannen van '14-'18 is daar echter oneindig gegroeid !

Toen we na zes dagen thuis kwamen, stonken wij een uur in de wind. Ik heb bijna 2 uur in 't bad gezeten, in een warm sopje, om de mestgeur weg te krijgen !

De oefenzaterdagen volgden elkaar op, ook in het jaar 1955. Van 2 tot 7 mei trok gans het bataljon naar Lombardsijde voor een schietperiode. Onze kolonne trok overal grote publieke belangstelling, en onwillekeurig voelden wij onz zowaar een beetje "verdedigers van onze haardsteden" (zoals het in 't boekje stond). In het kamp van Lombardsijde waren we gelegerd in tenten. We kregen ditmaal geen regen, wel veel zon en harde wind. Op de schietstand knarste het zand in het mechanisme van ons geschut. Onze gezichten stonden rood van de zonnebrand en het schurende zand, en na enkele dagen gingen de vellen aan ons voorhoofd en neus. We hebben in die dagen bijna evenveel zand als eten geslikt, want het eten werd onder open tenten klaargemaakt en uitgedeeld.

Maar vooral dient vermeld dat bij een der eerste schietbeurten, wij de "zak" aan flarden wisten te schieten. De opperbevelhebber van de Territoriale Luchtafweer, ene Kolonel PIERS DE RAVESHOOT, die verstevend door de koude wind, op de schietstand stond te kijken, fleurde zichtbaar op, en kwam oversten en manschappen feliciteren voor dit prachtig resultaat, in zo korte tijd bereikt. Onwillekeurig heb ik er toen uitgeflapt dat het voorzeker zuiver toeval was, maar ik beet bijna mijn tong af, bij het zien de de gezichten van enkele officieren ! Eerlijk gezegd, bij mijn weten is het nooit uitgemaakt welk kanon eigenlijk de zak afgeschoten heeft ! Maar ons bataljon keerde naar de kazerne terug "met roem overladen". "Wij" konden "het" !

Ook in 1956 stonden nog 5 zaterdagoefeningen op het programma. De meeste brigadiers en soldaten van de eerste lichterij, die reeds militaire dienstplicht vervuld hadden, waren intussen ontslagen en vervangen door wachters van nieuwe lichterijen.

Op 26 juni werden de wachtmeesters van de oudste klassen tot 1e wachtmeester bevorderd. Rond dezelfde periode werden ook onder de wachters een aantal brigadiers benoemd.

Op 15 oktober volgde een nieuwe zesdaagse schiet- en oefenperiode in het kamp van Lombardsijde. Dit maal werden we in een aantal kazerneblokken ondergebracht, en er kon ook gebruikt gemaakt

worden van een eetzaal voor de troep, en van een mess voor de onderofficieren en officieren.

Wegens het mistige weer werd er minder geschoten dan het vorig jaar, maar meer aan veldoefeningenn gedaan in de omgeving. Zo heb ik op 15 oktober met mijn sectie (1 kanon + 1 punt 50 vierloop) een halve dag lang de Uniebrug over de IJzer (Mannekensvere - St. Joris) verdedigd. Een aangename taak, want geen vijand te zien. Op 16 oktober 's avonds had een variétéavond plaats met Jerome DEPOORTER en Rolande BATTY als vedetten.

De oefenweek was vlug voorbij en minder lastig dan de vorige. Het is dan ook de laatste geweest, die ik heb meegemaakt. Ik heb niet veel meer vernomen, over de verdere geschiedenis van mijn bataljon, tenzij de uitnodiging om beenstukken, overall, enz... in te leveren.

Wanneer het 27e Bataljon T.W.L. juist ontbonden werd, is me onbekend gebleven. Op datum van 8 november 1957 werden de reserve-onderofficieren administratief overgeplaatst naar het 3e Legerdepot - Reserve-onderofficieren - Kazerne 7/8 Berchem - Antwerpen. dit betekende voor mij het slot van de geschiedenis van het 27e Bataljon T.W.L.

Achteraf beschouwd is gans de onderneming een nutteloze en kostelijke bedoening gebleken. De manschappen konden "schieten" met de kanonnen en mitrailleurs. "Goed schieten" was wat anders ! Meermaals bleef men voortschieten, tot buiten de door rode vlaggen afgebakende sector, zodat projectielen soms boven land, of boven vissende vaartuigen ontploften. De piloten van vliegtuigen die de zak sleepten, weigerden op een bepaald moment nog op te stijgen omdat te lukraak geschoten werd. De manschappen kenden weinig of niets van het mechanisme en de werking van hun wapentuig, en sommige gegraduateerden wisten er ook niet veel van. De echte doorwinterde artilleurs, die 18 of 21 maanden dienstervaring met het geschut hadden, waren te weinig in aantal, om de logge massa vlot op gang te krijgen. Bovendien was omzeggens niemand, het kader inbegrepen erg gemotiveerd. "We hebben al 18 (of 21) maanden onze nestel afgedraaid, en we mogen het nu weer doen, omdat de achterkomers maar 1 jaar meer kloppen" zo luidde het dikwijls (echter niet in zulke deftige termen gezegd !).

Van militaire tucht en orde was er bitter weinig tot stand te brengen. Majoor DELANGHE, de korpsoverste, heeft steeds met veel zin voor humor en veel geduld, gans het "jannetjesnest" trachten in rechte banen te leiden. Hij was de geknipte man voor deze moeilijke opdracht.

Ik vermeld hier een feitje dat hem tekende : In de stad ontmoette hij een paar wachters, die hem achteloos voorbij liepen. Hij sprak hen aan met de woorden : "Zijt gij kwaad op me, dat ge mij niet groet ?" Stomme verbazing bij de mannen, en een dom lachje, en daar bleef het bij !

Ook volgende anekdoten geven een idee, van hoe het er soms aan toe ging.

- Tijdens de "maneuvers" te Koksijde, had ik wachter X (om geen namen te noemen) als schildwacht op zekere afstand van de gegraven schietstellingen uitgezet, met als opdracht "pas-" en "naderwoord" te vragen aan al wie onze richting uitkwam. De man was immers zodanig onhandig (ofwel veinsde hij dit ?) dat hij dicht bij het

kanon een gevaar voor zichzelf en zijn makkers betekende. Plots kwam de jeep met de commandant opdagen. De schildwacht zag het ook en kwam (uit schrik ?) vierklauwens naar de schietstelling gestoven. Voor ik hem de reden hiervoor kon vragen, riep hij ons toe : "Ik moet p...n", sprong in de put, en begon waarempel, waar gans de ploeg bij stond, tegen het kanon te wateren ! Commandant L'ABBÉ, intussen ter plaatse aangekomen, bekeek ons allemaal nauwkeurig, maar stelde gelukkig geen vragen terzake !

Terloops : X was niet altijd onhandig. Dikwijls werd hij aan de kazernepoort, na de oefeningenn op zaterdagmiddag, opgewacht door een "snel" vrouwspersoon, waarmee hij gearmd, vrolijk wegstapte !

- Toen wij Koksijde verlieten kreeg ik opdracht onze "slaapstal" nog even te inspecteren. Half bedolven onder het stro vond ik : 4 geweren, 5 helmen en 3 ransels. Bij navraag bleek echter niemand iets vergeten te hebben ! Gemakshalve werd alles dan maar in het magazijn afgegeven. In een gewone legereenheid zou het zeker nogal gestoven hebben !

- Zich "convenabel" kleden bleek voor veel manschappen een moeilijke zaak. Getten ofte "beenstukken" droegen ze onderste boven of binnenste buiten. De muts opzetten "kenteken boven linkeroog en rechts schuin neergetrokken" (sic) bleek ook al een lastig geval. Ik heb er "eentje" meegemaakt die steeds weer opdaagde met de muts averechts, om reden dat zijn lief hem zó liever zag !

- Er is ooit een défilé gehouden - de datum is me ontsnapt - van de kazerne naar de grote markt. Daar stonden een viertal kanonnen opgesteld voor demonstratieoefeningenn. Langs de Kapellestraat stonden veel familieleden van de manschappen toe te kijken, wat er de aanleiding toe gaf, dat sommigen zo maar uit de gelederen stapten om een "goedendag" te zeggen. Bij de aankomst op de markt bleken er nogal wat mannen eenvoudig te zijn verdwenen !

Met dergelijke feiten hebben de "zaterdagssoldaten" zoals sommigen ze zijn blijven noemen, de geschiedenis van het bataljon opgefleurd !

Ik wil om te sluiten, nog een poging doen om enkele namen van personen, die het gebeuren hebben mee beleefd, op te noemen (vele heb ik nooit met naam gekend !).

- De korpscommandant Majoor DELANGHE : zou ooit als jong officier bij het 3e Linie gediend hebben, en was goed gekend in het Oostends sociaal verenigingsleven.
- De "officier S1" : luitenant (later kapitein) R. MYAUX, keurig officier, maar meestal franstalig.
- De 2e in bevel : reservekapitien-commandant A. NOLF, toen in dienst bij het stedelijk onderwijs.
- Batterijcommandant A-batterij : reservekapitein-commandant Ch. L'ABBÉ, toen diensthoofd bij de stedelijke Water-, Gas- en Electriciteitsdienst.
- Batterijcommandant : reservekapitein-commandant DE BRUYNE, toen in dienst bij het stedelijk onderwijs.

- Officier Bevoorrading (munitie) : reservekapitein-commandant BAELE, toen drogist op de A. Pieterslaan nabij Petit Paris.
- Aalmoezenier : E.H. Roger VANHOUTTE, toen leraar O.L.V.-College, later pastoor op de Conterdam.
- Opvoedingsofficier : reserveonderluitenant Alfons LARIDON, toen leraar, later schepenen volksvertegenwoordiger.
- Adjunct van. voorgaande. : O BALS, toen leraar ?, administrator bij S.E.O.
- Peletonscommandanten A-batterij : de reserveonderluitenanten POLLET (Torhout) en NEYTS (Knokke ?).
- Stukoverste mitr. .50 : reservewachtmeester Pierre RYS, toen stadsbediende, later afroeper in de vismijn.
- Manschappen A-batterij. Kanon 5 : ROETYNCK (brigadier), VERSTAPPEN, RYCKEMAN, LAFORCE, BAUWENS, VANDEVELDE, enz...
- Tenslotte G. VANDAMME, reserve-1ste wachtmeester, aanvankelijk stukoverste kanon 5, later sectieoverste (kanon + mitr. punt 50) in de A-batterij, die toen nooit dacht ooit dit verhaal op papier te zullen zetten, en 40 jaar na de feiten wel één en ander heeft vergeten, en derhalve onvolledig of onnauwkeurig is gebleven.

NOTA'S

- (1) In strijd met de taalwetten , werd in de meeste documenten steeds de afkorting "G.T.A." (Garde Territoriale Anti-Aerienne) gebruikt in plaats van T.W.L.
- (2) Bij de artillerie spreekt men respectievelijk van 1e opperwachtmeester, 1e wachtmeester, wachtmeester en brigadier, volgens de traditie van de vroegere bereden of bespannen legereenheden (het z.g. "paardevolk).

N.B. Teneinde dit stukje Oostendse militaire geschiedenis te kunnen vervolledigen, zijn alle eventuele bijkomende gegevens of rechtzettingen ten zeerste welkom.

TE KOOP

Oud drukwerk, foto's en clichés over Oostende, facturen, enz. aan zeer gunstige prijzen.

Zich wenden : Drukkerij Omnia - Sint Sebastiaanstraat, 16
Oostende. Tel. : 059/70.13.08

MENSEN VAN BIJ ONS

OCTAAF DEFOOR 90 EN 75 JAAR INZET VOOR TONEEL EN TAALVAARDIGHEID

In Oostende is toneel en Octaaf DEFOOR een begrip. 75 jaar lang zette hij zich op lokaal, provinciaal en nationaal vlak in voor toneel en taalvaardigheid. Als waardering voor zijn inzet werd in 1985 het "Octaaf Defoor trofee" in het leven geroepen.

Octaaf DEFOOR is 90 jaar "jong" geworden en bij deze gelegenheid werd hij gehuldigd door het Oostendse stadsbestuur. De heer Kris LAMBERT, Schepen van Cultuur van onze stad, sprak de feestrede uit. Hij stelde ze ons ter beschikking voor publicatie in ons tijdschrift.

J.B. DREESEN

* * *

Wie negentig jaar is geworden kan een boeiend boek schrijven; er zijn zoveel anecdoten te vertellen over de vele fratsen uit de jeugdijaren, en er is de nostalgie naar wat de goede oude tijd wordt genoemd, er zijn de weeën en naweeën van twee wereldoorlogen, de crisis van de dertiger jaren, de eerste mens op de maan en noem maar op.

Wie zich daarbij nog vijfenzeventig jaar met alle macht en kracht voor taalvaardigheid en toneel heeft ingezet kan een bibliotheek vullen met krantenknipsels, beschouwingen en kritieken over toneelopvoeringen, vertolkingen, drama's en blijspelen, verslagen van woelige vergaderingen, bedelbrieven om sponsoring, in memoriam's om vrienden, toneelratten, die de aardse bühne gewisseld hebben voor het magische theater van de eeuwigheid, gedachtenissen aan vergane glorie of blijvende roem.

De jubilaris die wij vandaag vieren zal zeker veel beter dan ik het kan, over zijn toneelleven weten te vertellen. Ik durf zelfs te wedden dat wij uren lang aan zijn lippen zouden blijven hangen wanneer hij zijn levensverhaal zou bebiteren.

Grasduinend in wat wij het archief Octaaf Defoor durven te noemen, stellen wij vast dat de gevierde, net zoals zoveel anderen, die heel wat hebben gepresteerd voor Oostende, die hun beste krachten hebben ingezet (of inzetten) voor deze stad, in feite ook een "aangespoelde" is.

Hij werd geboren te Borgerhout op 16 oktober 1904 en "spoelde" een jaar later reeds aan in onze stad, hij studeerde handelswetenschappen aan het Koninklijk Atheneum, voelde zich aangetrokken tot het bankwezen, waar hij na een schitterende loopbaan met pensioen ging als "sous-directeur de la succursale d'Ostende de la Banque de Bruxelles", voorloper van wat nu de Bank Brussel Lambert is. Voor die naamverandering dragen de gevierde, evenmin als mijn vader zaliger, die een gelijkaardige carrière aan de "succursale de Bruges" van dezelfde bank doorliep, niet de minste verantwoordelijkheid.

In de twintiger jaren trad hij voor het eerst op bij "Hoop in de Toekomst" in het stuk "De stomme van Portici". Van meet af aan viel hij in de smaak van het publiek door zijn sober spel, zijn gepaste mimiek en omdat hij een "klok van een stem" had.

Midden de dertiger jaren legde "Hoop in de Toekomst" er het bijltje bij neer, samen met enkele andere spelers trad de gevierde nu op bij "Nut en Vermaak". Tijdens de oorlogsjaren werd de werking van de toneelmaatschappijen stilgelegd maar pas was de bevrijding daar of Octaaf Defoor kwam weer opdagen; met wat nog aan spelers overbleef werd "Nut en Vermaak" terug opgestart. De financiële leiding berustte - hoe kon het ook anders ? - bij onze jubilaris.

Ondertussen is het 1952 geworden en Octaaf Defoor tracht te vergeefs "Hoop in de Toekomst" terug tot leven te brengen. Na een onderhoud met Prof. Rikke SCHMITZ vatten beiden het plan op om het Conservatoriumtoneel dat reeds sinds 1936 bestond doch sinds de oorlog slechts sporadisch optrad, nieuw leven in te blazen.

Tijdens het seizoen 1952-53 zou Octaaf Defoor na het overlijden van zijn echtgenote niet meer optreden maar vanaf 1953 was hij een vaste waarde bij het Conservatoriumtoneel. Het waren de jaren waar de ouderen nu nog van spreken en naast de gevierde blijven de namen van de dames CANDAELE, Molle PINTELON, TRATSAERT, MONTMORENCY, Suzy DECLEER, de heren Frans ROELS, Fritz CONTENT, John HERMANS, ROUZERÉ en zoveel anderen nog steeds in de herinnering van de Oostendse toneelliefhebbers.

Bij dit alles vindt Octaaf Defoor nog de tijd om voorzitter te zijn van West-Vlaanderens Toneelverbond, penningmeester van het Koninklijk Nationaal Toneelverbond van België, secretaris-penningmeester van de V.Z.W. Prof. Rikke Schmitz-fonds, lid van de provinciale commissie voor toneel, lid van de raad van beheer van het interfederaal centrum Vlaams amateurstoneel België-Nederland, voorzitter van de Koninklijke Maatschappij van ex-onderofficieren van de Krijgsmacht en waarschijnlijk vergeten wij nog enkele andere functies.

In 1958 werd te Oostende naar aanleiding van het Oostends Theaterfestival voor Amateurtoneel een Octaaf Defoor trofee in het leven geroepen. Ieder jaar worden de toneelgezelschappen beoordeeld op hun waarde, decor, regie, individuele prestaties en dingen zij mee om het "Octaaf juweel" te winnen. Heeft Hollywood zijn "Oscars", Oostende heeft zijn "Octaafs".

Dat dit reuzenwerk door meerdere onderscheidingen werd beloond hoeft niet gezegd.

Ook vandaag de dag kan de jubilaris nog veel jongeren begeisteren en wil hij hen de liefde voor toneel, zuivere taal en levensstijl bijbrengen.

Wij blijven overtuigd dat wanner wij hem vandaag de vraag zouden stellen die kunstcriticus Hugo BRUTIN hem stelde in 1976 het antwoord hetzelfde zou zijn. Toen vroeg de journalist hem "wat hij graag zou willen dat in Oostende gebeurt". Het antwoord was : "dat Oostende met zijn 70.000 inwoners en zijn internationale faam, zo spoedig mogelijk opnieuw een volwaardige schouwburg moge bezitten. Het mag gerust een zijn als deze die voor enkele jaren de plaats

moest inruilen voor een torengebouw en die een van de beste schouwburgen was van het land. Dat men zich te Oostende wat meer zou gaan interesseren aan culturele activiteiten, zoals toneelvoorstellingen, concerten, zangkoren, enz" (einde citaat).

Geachte jubilaris,

De bewindsploeg die een nieuwe zes jaar durende bestuursperiode begint heeft in haar bestuursakkoord duidelijk gesteld dat er een nieuwe toneelzaal komt te Oostende, dit is meer dan een politiek akkoord, het is een belofte aan de Oostendse gemeenschap en belofte maakt schuld.

Ik wil eindigen met een woord van Bertold BRECHT, een woord dat precies voor U en Uw ganse toneelcarrière is geschreven : "We kunnen niets anders dan bewondering hebben voor de mensen van het theater die met zo'n zwakke afspiegeling van de werkelijkheid de gevoelens van hun publiek sterker beroeren dan de wereld dat doet".

Het is mij dan ook een groot genoegen U het bronzen stadsplaket te mogen overhandigen.

Eerlang verschijnt een dichtbundel in rijmen, over zee en duin, van de hand van Peter LANGDORP getiteld "Van Knokke tot De Panne".

Layout	R. LIEVENS
Illustratie	A. GHYS
Voorwoord	J.B. DREESEN
Drukwerk	GRAFISCH BEDRIJF LAMMAING
Uitgave	Een uiterst verzorgd bundel gedrukt op losse bladen voorzien van talrijke illustraties

Oplage beperkt tot 300 expl.

Prijs : 300 Fr.

Uitgifteprijs bij voorintekening 250 Fr over te schrijven op rekening 384-0071089-72 van E. BOOGAERTS, 77 Zeelaan 8400 Oostende.

Om kosten te drukken wordt het bundel niet opgestuurd maar zal ter gelegenheid van een receptie in het Heemmuseum De Plate, Feest- en Cultuurpaleis, Wapenplein, Oostende door de auteur persoonlijk overhandigd worden. Datum : zaterdag 7 oktober 1995 om 11 uur. Nadien kan het exemplaar afgehaald worden op bovenvermeld adres. Verzendingskosten bedragen ± 120 Fr.

Een doordacht geschenk !

HET 16DE EEUWSE OOSTENDE AAN DE OPPERVLAKTE

*Algemeen overzicht van de
Archeologische nood
opgravingen op het mijnplein.
December 1994.*

*Resten van de grondvesten
van een gebouw.*

Een van de vele waterputten.

*Mooi zicht op een van de vier
beerputten.*

Het ledigen van een beerput.

*Zelfs de leider van de ploeg,
Marnix Pieters (rechts),
werkt ijverig mee.*

*... en de zoveelste waterput
van het «Nauw Straetkin».*

Het ledigen van een waterput...

*... want waterputten
zijn ideale vindplaatsen.*

DE OOSTENDSE HAVEN IN 1777

door Jan COOPMAN

Archiefonderzoek gaat meestal gepaard met toevallige vondsten. Zo kwam bij een recent bezoek aan het Algemeen Rijksarchief Brussel, tijdens opzoekingswerken, een kaartje van de haven van Oostende in 1777 onder mijn ogen, waarvan ik uiteraard onmiddellijk een fotocopy liet maken.

Het is een op primitieve wijze getekend plannetje, waarschijnlijk van de hand van iemand van de loodsdiensten, dat echter waardevolle informatie bevat over de toegang van de haven van Oostende op datum van 20 juli 1777. Deze datum staat op de linkerkant van het blad. "De bankct soo onder naemen den 20 julie 1777".

Deze bank sloot als het ware de toegang tot de haven van het noordwesten af met diepten van 3 1/2 voet (1 m.). De aanlooproute was dan ook vanuit het zuidwesten. Het is tenandere uit die richting dat de loodsboot aan het DIEPEN of LODEN is. "De loostboat omt te diepen". De boot wordt geroeid door 4 mannen en gestuurd door een vijfde. De man die loodt doet dit met een lange stok, een SLAGGAARD.

De geloodde diepten zijn aangegeven op de kaart en variëren tussen 6 en 13 voet. "Het vaert waeter alles van laeght waeter", zegt de tekst. Het vaarwater is daarbij aangegeven door twee boeien: "de eeste boeye" en "de tweede boeye".

Het "oosterhooft", het "westerhooft", en de "eerste, 2de en 3de Cateye" zijn aangeduid. Vlak over de laagwaterlijn, zo te zien aan de golfbrekers, zijn twee mannen aan het "kruwen".

Eens binnen de haven is alle gevaar nog niet geweken. Rechts na het binnenvaren is er nog "de banckt in de haeven".

Het "klein strand", waarop een schip is gestrand wordt hier "in vijel podt haeven" genoemd. Hierdoor kon ik meteen de term "vuilpot haven" die ik reeds herhaaldelijk in notarisakten van die tijd genoteerd had, thuis brengen.

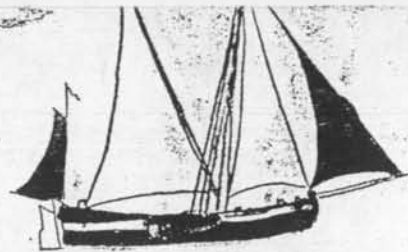
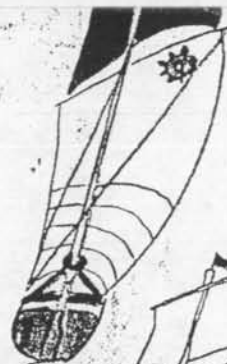
Ook aan de oostkant van de haven ligt "een gebleven scip".

Op de toenmalige zeedijk staat onze eerste vuurtoren, een vlaggemast met vlag waarop duidelijk de Oostenrijkse dubbele arend te herkennen is en een viertal kanonnen. Het huisje dient er waarschijnlijk voor de havenwacht.

Een viertal "haeryn sloepen" zijn juist de haven uitgelopen om de visserij te beoefenen. Een andere vissersloep loopt west uit. Een vrachtvaarder, met ZIJZWAARDEN, loopt oost uit.

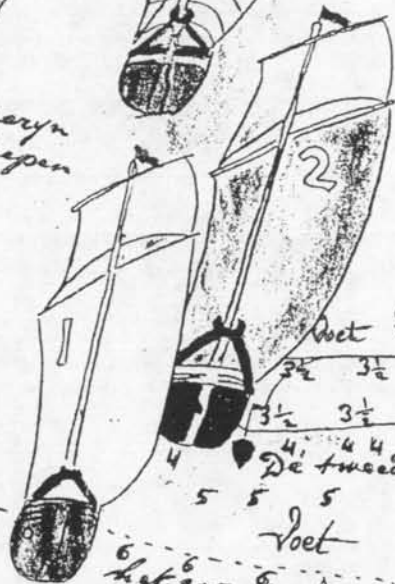
De "craevete" is waarschijnlijk de loodskorvet die vanaf 1772 regelmatig dienst deed voor de haven van Oostende. Hij voert een vlag over de achtersteven wat zo'n schip altijd een officieel tintje geeft.

Op de zeedijk lopen een paar mannen met kapmantels, waarschijnlijk "kapucijnenpaters", twee garnizoensmilitairen (waarschijnlijk van

De heefte Baeye

Voet

Voet De Banck Soo onder naemen den 20 julij 1777.

3 3 3 3 3 3 3
3 3 3 3 3 3 3
4 4 4 4 4 4 4
5 5 5

De tweede Baeye

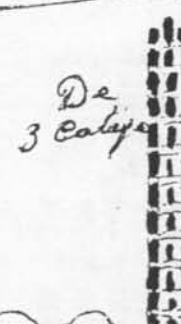
Voet

het vaert

het water

alles van laecht water

het ooster hoofd

De Banck in de haeren

het regiment van Vierset), een groetende burger (of een stedelijke notabele) en een kat. Doordat er vertegenwoordigers van religie, militairen en een notabele op de zeedijk aanwezig waren verwachtte men waarschijnlijk het bezoek van een bijzonder schip. Uiterst links zijn dan ook nog twee wieken te zien van de molen op de zeedijk...

Zeer eigenaardig is dat al de personen een hoofddekseel op hebben. Het moet mode geweest zijn.

Tot daar deze merkwaardige tekening van onze haven in de tweede helft van de 18de eeuw.

Bron

ARA Brussel. Geheime Raad Oostenrijk. Carton 281 B.

<p>TOPONYMIE VAN 'S HEERWOUTERMANSAMBACHT (XI) - 38ste BEGIN De stede van Oostende - 1ste deel</p>
--

door J.B. DREESEN

De archeologische (nood)opgravingen op het Mijnplein, tijdens de uitdieping voor een ondergrondse parking, hebben een stuk van het 16de eeuwse Oostende aan het licht gebracht. Dank zij een kleine, maar degelijke tentoonstelling, tijdens de zomermaanden ingericht door het Archeologisch Patrimonium, kon het grote publiek een idee krijgen van wat er zoal aan de oppervlakte was gekomen. We zijn de heer Marnix PIETERS, leider van de opgravingen, dankbaar voor zijn initiatief terzake.

Over de opgravingen publiceren we, meegaande een fotobladzijde. We dachten het nuttig, bij deze gelegenheid ook even de toponymie van het Oostende uit die tijd naar voren te brengen.

De gegevens zijn gebaseerd op

- De Ommeloper van 's Heerwoutermansambacht uit 1559.
- de beschrijving van het J. Van Deventerplan van Oostende uit 1562 ddoor V. FRIS (2).
- Het onovertroffen boek over Oostende van E. VLIETINCK (3).
- De kaart van het Brugse Vrije door POURBUS (4).

In de 18de jaargang van ons tijdschrift, blz. 89/230 t.e.m. 233 (5) gaven we de situering van enkele gebouwen en straten in het 16de eeuwse Oostende. We hernemen het toen gepubliceerde plan van Oostende met een aanpassing van de overdruk naar onze tijd toe.

Op het plan komen 2 soorten cijfers voor. De gewone cijfers van 1 t.e.m. 39 zijn die van het plan van V. FRIS. De omcirkelde cijfers van 1 t.e.m. 36 is een door mij ingevoerde nummering van de blokken in de stad, die door de landmeter van de Ommeloper TEERLINGEN worden genoemd. Het gewoon cijfertje 1 geeft de plaats van de Oude kerk van Oostende aan. Het omcirkelde cijfertje 1, daarentegen, geeft de meest noordwestelijke blok of teerling in de stad aan. Door middel van deze cijfers en de overdruk op de copy

van de Van Deventerkaart kunnen de toponiemen vrij goed gesitueerd worden in het hedendaagse Oostende.

Voor een reden die ons voorlopig ontsnapt werd de Stad Oostende in de Ommeloper van 1559 nog behandeld als het 38ste Begin van 's Heerwoutermansambacht en als zodanig beschreven. De aanhef hiervan luidt als volgt.

38ste Begin. De stede van Oostende.

"Beghinnende zuudtoost van den laetste voor(seide) p(er)chelen, oostwaert over den HAVENVLIET en zuudtwaert over den DEURBRECK, tusschen den HAVENVLIET jeghens den DYCKWECH ande zuudt(syde), den DYCK van de VRYE van Oostende daer de drie MEULENS opstaan ande noordt(syde), metten westhende ande HAVENVLIET, metten oosthende anden KEYNGAERT e(nde) es de NIEUWE STEDE van OOSTENDE met TZUIDTPOLDERKIN en OOSTSCHEPENDOM".

1. De OUDE KERK

Zou gebouwd zijn na 1071, door Robrecht DE FRIES, graaf van Vlaanderen, ter ere van Sint Pieter. Bij het bouwjaar mogen echter een paar vraagtekens geplaatst worden. Het is bijna niet denkbaar dat een kerk bijna 2 eeuwen zou bestaan hebben zonder een enkele vermelding in de archieven.

De oude kerk werd overstroomd door de zee op 23 november 1334, en terug onderwater gezet door de storm op 22 januari 1394. Het was een "MOULT NOTABLE" gebouw dat in 1579 afgebroken werd. De toren bleef echter staan tot tijdens het beleg van Oostende (1601-1604). Hij was gedeeltelijk vernield in 1601 en volledig opgeruimd in 1608-1609. De bakstenen werden gebruikt voor de heropbouw en de herstellingen van de Stad na het beleg.

2. De NIEUWE KERK

Gebouwd in 1438 ter ere van Sint Petrus en Paulus. Werd vernield op 14 juli 1489 en heropgebouwd en gewijdt op 29 juni 1498. In 1501 kreeg de kerk een kruis. Ze werd voor de helft vernield tijdens het beleg en terug heropgebouwd in 1605. Ze brandde af op 19 juli 1712 en heropgebouwd in 1717. Na merkwaardige restauraties in de 18de en de 19de eeuw brandde ze op 14 augustus 1896 weer af. Ze werd heropgebouwd tussen 1903 en 1907 volgens de plannen van architect L. DE LA CENSERIE. Het nieuwe kerkhof werd afgebakend omstreeks 1408.

3. De OUDE KAPEL van het KLOOSTER van de GRIJZE ZUSTERS

VLIETINCK gebruikt de benaming GRAUWE ZUSTERS.

4. De NIEUWE KAPEL van de GRIJZE ZUSTERS

Gewijdt op 10 augustus 1537. Stond op de hoek van de Ooststraat op de plaats waar tot 1902 het Koninklijk Atheneum stond en waar daarna een gemeenteschool kwam (de huidige Albertschool).

Hier stond de STADSWAAG waarvan de Grijze Zusters de privilège hadden. (lees : over de inkomsten ervan beschikten).

5. Het KLOOSTER van de GRIJZE ZUSTERS

Stond oorspronkelijk op de hoek van de huidige Langestraat en de Vlaanderenstraat. In 1537 bevond het NIEUWE KLOOSTER van de GRIJZE ZUSTERS zich op de hoek van de Kerkstraat en de Ooststraat, dit is in TEERLING 30.

6. SCHEPENHUIS (Stadhuis in de tegenwoordige tijd)

Het eerste schepenhuis, in de oude stad, werd vernield in 1411 en in hetzelfde jaar herbouwd aan de oostkant van de NIEUWE MARKT. De gevel van dit schepenhuis was naar het zuiden, de markt, gericht in stede van naar het noorden zoals het schepenhuis van na het beleg.

Vernield op 14 juli 1489, heropgebouwd in 1495 en vergroot in 1549. Met de grond gelijk gemaakt tijdens het beleg (1601-1604) werd het in 1629 heropgebouwd op de plaats waar nu het Feest- en Cultuurpaleis staat. Weer vernield in juni-juli 1706, tijdens het beleg van de Anglo-Bataven, werd het in 1710-1711 heropgebouwd naar de plannen van Broeder Augustijn Jan VRYEELS van Dendermonde. Het onderging grote veranderingen in de 19de eeuw. Werd vernield tijdens het bombardement van de meidagen 1940 en in de 50er-jaren heropgebouwd op de opgevolde gronden van het 3de stadsdok.

Vanaf 1432 hing er een klokje in het torentje van het Schepenhuis. De STADSHALLEN maakten deel uit van het SCHEPENHUIS.

7. De VIERBOETE

Wordt reeds vermeld in 1406, 40 jaar voor dat de eerste haven gegraven werd. Werd heropgebouwd in 1502, waarschijnlijk op de zelfde plaats, de bocht van de HAVENINGANG en de BINNENHAVEN.

7 bis. Het TAEYHUIS of het huis van de Haringtowers

Stond in de nabijheid van de VIERBOETE en werd door de vissers gebruikt om hun netten te tanen (bewerken met stockholmse teer). Komt voor met naamaanduiding op de kaart van het VRIJE (4).

x. Het TOLHUIS

Bevond zich, naar alle waarschijnlijkheid, in de buurt van de havenkade. De juiste plaats is ons onbekend. Hier werden de twee soorten rechten op de in- en uitvarende schepen geïnd, het HAVENRECHT en het VUURBAAKRECHT.

y. Het MASTHUIS

Vernield in 1412, heropgebouwd in de Nieuwe Stad.

z. Het STEEN of GISELHUIS

Vernield, in de oude stad, in 1411. Heropgebouwd in de Nieuwe Stad op de Nieuwe Markt in 1522.

xx. TGERECHT

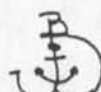
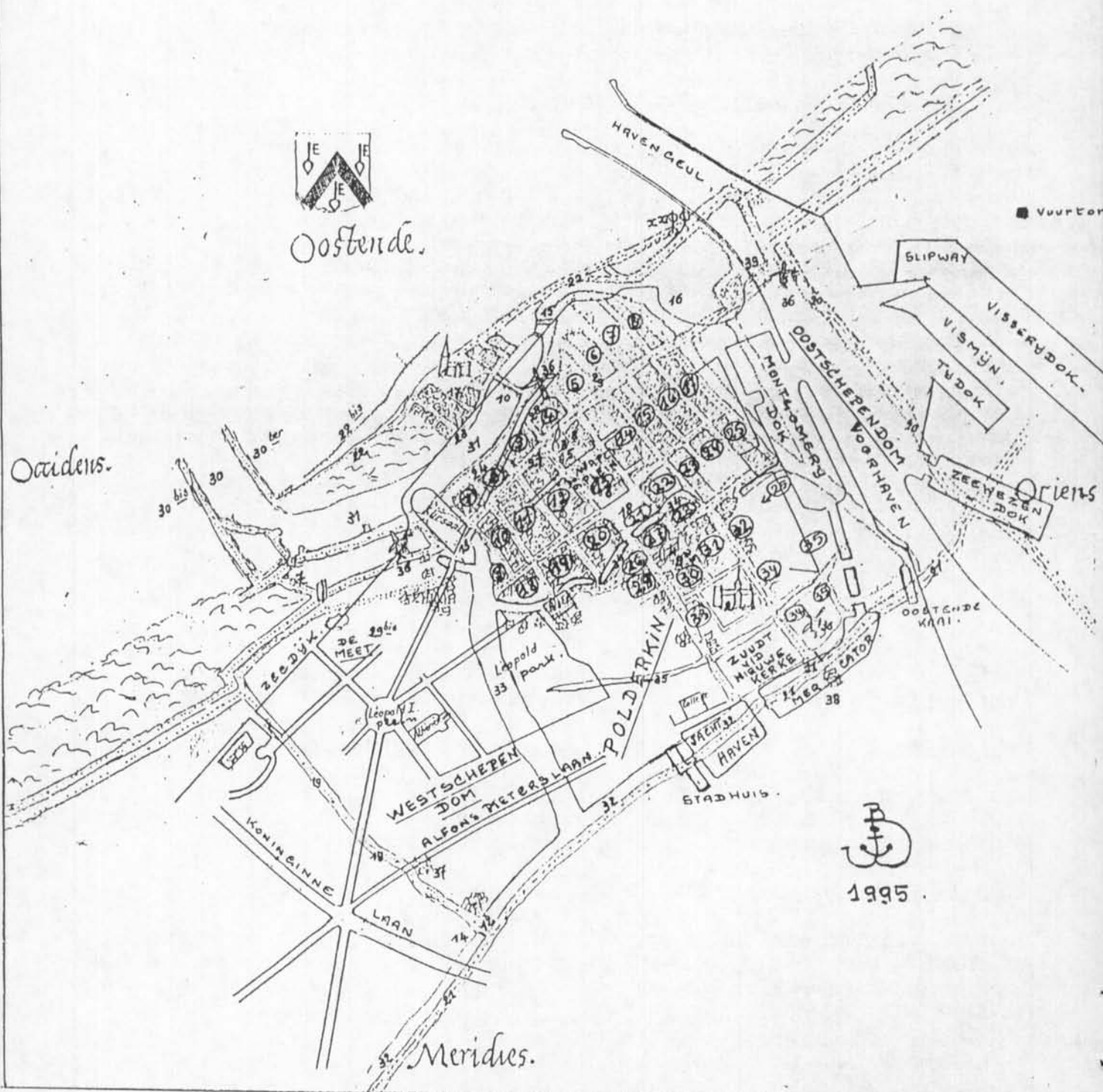
In de duinen oostelijk van de OOSTSLUIS.

Septentrio

Oostende.

Occidens.

1995

yy. VLEESCHHUUS

Stond, tot omstreeks 1580, op de COORNMARCT. De COORNMARCT kunnen we, voorlopig, niet situeren.

8. Het GASTHUUS van de GRIJZE ZUSTERS

Het eerste gasthuis van de Grijze Zusters bevond zich achter de HAVENDYCK, in de GASTHUUSTRATE, naast het klooster van de Grijze Zusters. Dit tot minstens 1429.

9. Het NIEUWE GASTHUUS van de GRIJZE ZUSTERS

Werd gebouwd op de hoek van de KERKSTRAAT en de huidige Ooststraat. Dit was in TEERLING 30. De Ommeloper vermeld... den teerlynck daer TGASTHUUS instaat... Het klooster vermeldt hij niet zoals ten andere het geval was voor andere kerkelijke gebouwen.

10. HAVENBRUG

Brug gebouwd op 5 bogen over de BINNENHAVEN. Verbond de oude en de nieuwe stad.

11. ZUUDTBRUG

Brug (HEULBRUG) ten zuiden van de nieuwe kerk die over het verlengde van de NIEUWE OOSTENDSE WATERWEG lag op de plaats waar volgens de Ommeloper... de strate van Oudenburg, van zuuden Oostende, in de stede kwam...

Het was een stenen brug die volgens V. FRIS in 1285 gemaakt werd en in 1443 herbouwd werd. Die eerste datum kan niet juist zijn want de NIEUWE OOSTENDSE WATERWEG werd eerst in 1443 gegraven.

12. SINT CATHARINABRUG

Brug (HEULBRUG) waarover de HEERWECH (later ook wel WESTKEINGAERTWEG genoemd) liep en die langs de HOGEN DYCKWEGH (ook wel ZUUDTDYCK genoemd) naar de kerk van Sint Catelyne-West leidde.

13. WESTSLUYS of WESTSPEY

De sluis die de BINNENHAVEN in verbinding stelde met de HAVENVLIET en verder met de NIEUWE OOSTENDSE WATERGANG. De Westsluis diende ook om over laag water de havenmondung te spuien.

BRONNEN

1. R.A. Brugge. Fonds JONCKHEERE, nr. 1290.
R.A. Brugge. Watering Blankenberge, nr. 517. Ommeloper van 's Heerwoutermansambacht, 38ste Begin, 1559.
2. R.A. Brussel. Het plan van Oostende door J. VAN DEVENTER, 1562. Bespreking door V. FRIS, 1905.
3. VLIETINCK. Het oude Oostende. Oostende 1897. Hdfstuk 3.
4. Sted. Archief Brugge. Kaart van het Brugse Vrije door POURBUS, 1560.
5. J.B. DREESEN. Tijdschrift De Plate, 18de jg. nr. 10, blz. 230-233.

(vervolg volgend nummer)